

Durmuş Hocaođlu

Af Değil Hukuk Islahatı

Zaman., 26 Ađustos 1998, arřamba., s.02 [“Görüşler” sayfası]

Durmuş Hocaođlu, *Zaman* Yazıları Sıra No: 13

Atıf:

- Hocaođlu, Durmuş., “Af Değil Hukuk Islahatı”., *Zaman.*, 26.08.1998, arřamba., s.02

Girizgâh:

İçi Boş Kavramlar Panayırı: “Kader Kurbanı” ve “Trafik Canavarı” Destanları

Herşeyi basite irca etmeye çalışmanın ciddi bir medeniyet ve düşünce krizi olduğunu açıkça söyleyebiliriz. Buradaki “basitlik” kelimesi, elbette, bir kavram olarak bilimsel anlam ve içerikteki “basitlik” ile herhangi bir ilgi ve bağlantıya sahip bulunmamaktadır. Buradaki anlamıyla *basitlik*, tamamiyle, bir *zihinsel yetmezlik* ifadesidir. Bu şekilde bir yetmezlik ile mâlûl olan bir zihin, olgular ve olaylar arasındaki ilgiler sistemini kavrayamamakta ve hatalara ve hattâ yanlışlıklara sebebiyet vermektedir. Bilindiđi üzere felsefi olarak “hata” bilgi ile bilgi objesi arasındaki irtibatsızlık olmasına karşılık, “yanlış”, bilgi objesi ile bilgi arasındaki ilgisizliktir. Bu sebeple, Hata’nın kabul edilebilir olmasına karşılık Yanlışlık prensip itibariyle reddedilir, asla kabuledilemez. Yetmezlik (fikdan) ile mâlûl zihinlerin ürettiği yanlışlıklardan birisi de burada söz konusu ettiğimiz ‘herşeyi basite irca etme’ basitliğidir. Halbuki, şunu tartışmasız bir şekilde temel bir prensip olarak kabul etmeliğimiz icap etmektedir: Hiçbirşey asla görüldüğü kadar basit değildir.

Böylesi bir avamî basitliğin çok bol olan göstergelerinden birisi de, bir meçhulü bir başka meçhulü ile açıklamak (gûya açıklamak) olmaktadır ki Mantık’ta “totoloji” denen şey budur. Bu şekildeki bir açıklama, gerçek anlamda bir açıklama olmayıp, çoğunlukla sorumluluk duygusundan kaçmaya yaramaktadır. Avamî basitlik sadece avam tarafından işlenen bir zihinsel hata değildir. Hattâ çok kereler entellektüeller tarafından daha sıkça işlenir. Zira, Avam’ın hiç olmazsa kirli ideolojiler tarafından kirletilmemiş dimağları vardır ve bu dimağların mecmuu yekûnu demek olan kollektif bilinç, özellikle makro problemlerde entellektüellerin kirli ideolojiler tarafından kirletilmiş bireysel bilinlerinden ve kirli dimağlarının ürettiği emtiadan daha sıhhatli neticeler vermektedir. Bu gibi sıhatsız fikri emtia, entellektüel gibi görüldüğü halde, Gazzâlî’nin tabiriyle gerçekte “avam tabiatlı” olan

entellektüeller tarafından daha sıkça işlenmekte ve bu defa da artık bir *hata* olmaktan çıkıp bir *yanlılık* haline dönüşmektedir ki buna “zihinsel cinayet” de diyebiliriz.

Söz konusu bu zihinsel cinayetlerin en baş müsebbibi, yetersizlik illeti ile mâlûl sözde entellektüellerin ağırlıklı olarak söz sahibi olduğu piyasa intelijansiyasıdır.

İşbu piyasa intelijansiyası tarafından işlenen söz konusu bu kabîl entellektüel cinayetlerin en bâriz göstergelerinden birisi de, yanlış ve kirli kavramlar üretmeleridir.

Kötü paranın iyi parayı piyasadan kovması gibi kötü entellektüelin iyi entellektüeli piyasadan kovduğu ülkemiz, teknik felsefî terminoloji açısından “kavram” olarak nitelendirilmesi asla kabil olmayan sahte kavramların cirit attığı bir panayır konumundadır. İlk bakışta gerçek bir anlamda bir kavram imişçesine bir his uyandırabilen ve mebzûlen mevcut olan bu ucûbelrden şimdilik kısaca iki örnek vermek isterim: Birisi, bir müddetten beri dillerde olan “trafik canavarı” ve diğeri de çok eski ve her zaman tedavüle sürülebilen ve şimdilerde yeniden fikir piyasasında arz-ı endâm eden “kader kurbanı” kavramı.

“**Trafik Canavarı**” denen bu naylon kavram o kadar yaygınlaştırılmıştır ki adetâ bir “trafik canavarı destanı” doğmuştur. Hattâ, konuyu biraz yakından tetkik edince, ilkel dinlerin doğuşunu ‘korku’ fenomeni ile açıklayan teorilere hak vermemek imkânsız hale geliyor. Şu suale lûtfen dikkat buyurunuz: İptidâî bir çağda ve ortamda böyle bir kavram, çok geçmeden, kötü tabiatlı bir “trafik tanrısı” idesini yaratmaz mıydı? İptidâî değil sözde ‘modern’ bir çağdayız; bütün trafik felâketlerinden sorumlu addettiğimiz farazî ve hayalî bir ‘şey’ icad ediyoruz ve sonra artık kendimizi süttten çıkmış ak kaşık gibi görmeye başlıyoruz. Öyle ya, “biz mâsumuz, herşeyi o kötü canavar yapıyor”. Şu halde: “Onu bir yakalacak iş tamam olacak.” Yani: Sorumsuzluğa devam!..

“**Kader Kurbanı**” kavramına gelince:

Ne yazık ki Türk medyası ve fakat özellikle siyaset erbâbı — en azından bir kısmı — içi boş bu sahte kavramla adetâ Yeşilçam melodramları üretmekte ve bu sahte kavrama dayanarak bir o kadar sahte ve kirli bir “kader kurbanları efsanesi” ihdas etmekte, zihinleri iğfal etmekte, düşünceyi katletmekte, sorumluluk bilincini kırmakta ve bunun da ötesine geçerek haklar ve özgürlükler alanına, hukuk ve yargı alanına tecavüz etmektedir.

Bu sahte kavram öncelikle “kader” gibi son derece asaletli bir kavramı kirletmekte, ayağa düşürmektedir.

“Hukuk” gibi çok çetrefilli ve çok nâzik bir alanda ve bu alan içerisinde çok özel ve çok fazla tartışma kaldıran bir sektörde, meseleyi “kader kurbanı” gibi anlamsız, ciddiyetsiz kavramlara müracaat etmeden, melodramlar, efsaneler ihdas etmeden, soğukkanlılıkla ele almak mecbûriyeti vardır ki bunun da ilk basamağı, Alain’in şu prensiplerine dikkat etmektir:

- 1: Hakikat’ı bütün ruhunuzla arayınız
- 2: Hakikat’e giden en zor ve dolambaçlı yolu seçiniz,
- 3: Asla acele etmeyiniz, düşünmek için durup derin bir soluk alınız.

O halde; Asla acele etmeden, düşünmek için durup derin bir soluk alalım, Hakikat’ı bütün ruhunuzla arayalım ve bunun için de kısa ve kolay değil zor ve dolambaçlı yolları seçelim ve şu suali soralım: **Af meşrû mudur? Ve: Af, Türkiye’nin hukuk alanındaki problemini çözecek mi, yoksa daha da bozacak mı?**

Birincisinin cevabını bundan önce başka bir yazıda irdelemeye çalıştım: Affin, genel

olarak, hukuk felsefesi açısından meşrûiyeti çok tartışmalıdır.

Şimdi ikincisini kısaca el alalım.

Türkiye'nin önünde çok ciddî mânâda bir hukuk ve yargı problemi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Ancak bu problem, sadece ekzantrik olaylar söz konusu olduğunda muvakkat bir süre için gündeme gelmekte ve sonra yeniden unutulmaktadır. Bu ekzantrik olaylar, meselâ hapisane isyanlarıdır, meselâ "Af"tır.

Hükümetlerin, siyasî otoritelerin asıl yapması gereken, Hukuk ve Yargı alanına müdahalede bulunarak "Af" gibi çok yanlış bir mekanizmaya müracaat etmek değil, köklü, kalıcı ve âdil bir hukuk düzenlenmesi olmalıdır.

Suç ve Cezâ

Suç, gerçek veya tüzel kişilerin hak ve özgürlüklerine karşı yapılan teammüdü-fiilî eylem ve taksirlerdir. Her eylem gibi, her suçun bir karşılığı olmak gerekir ki bu, "ceza"dır. Ceza, esasen, kelime anlamıyla "karşılık" demektir ve Kur'ânda da birçok yerde bu anlamda kullanılmıştır. Hukuk'ta ise, Cezâ, suç olarak tanımlanan fiillere karşı kanunlar tarafından öngörülen karşılıklar, yani müeyyidelerdir.

Fakat, felsefe açısından ceza, daha geniş bir kontekstte ele alınmak durumundadır. Buna göre, Cezâ'dan murat şunlardır:

1: Adalet'in Te'mini:

Suç, Hakk'ı ihlâl etmek, Ölçü'yü bozmaktır. Böyle bir fiil fizikî dünyada değil ancak insanî dünyada yapılabilir. Yani, meselâ hiç kimse fizik kanunlarını ihlâl edemez, ama cemiyet kanunlarını ihlâl edebilir. İşte, Adalet, en genel anlamıyla "Hakk'ın teslimi, Ölçü'nün konması", yani, bozulan bir şeyin düzeltilmesi demektir.

Adalet'in iki sağlam kriteri vardır:

a: İlâhî (transandantal-metafizik) kriter. Bu, 'en büyük ve herşeyin fevkinde' (kebîrû'l-müteâl), hakîm ve âdil olan Allah'ın kriteridir ve tabiatıyla en sağlam kriterdir.

b: Beşerî kriter: Bu da beşerin kriteridir. Ancak, beşerî kriter, sanıldığı gibi aksine, çok yerde ilâhî kriterine uygundur, zira temeli "vicdan"dır. Vicdan, Sokrates'in ifadesiyle Daimenon; "içimizde bulunan ve bize hep doğruyu gösteren Allah vergisi fitrî bir yetenek". Yani: Vicdan'a güvenilebilir, zira onun da kaynağı ilâhîdir. Ne ki ferdî vicdanlar şaşabilir, ama ferdlerin bütünselliği demek olan cemiyetin toplu vicdanı (Kollektif Vicdan, Kollektif Vicdan) kolaylıkla şaşmaz.

İmdi: Suç'a karşılık olan Ceza'dan murat Adalet, Adalet için en sağlam beşerî kriter ise Vicdan olduğuna göre, bundan şu netice hasıl olacaktır:

Adalet, vicdanları tatmine yönelmelidir; çünkü, Suç'un bozduğu ölçü, önce vicdanları tahrip etmektedir. Şu halde: Suç'a verilen karşılığın yani Ceza'nın uygunluğu vicdanları tatmin etmek olmalıdır. Bu ise, mağdur olan gerçek veya tüzel kişilerin gasp ve/veya tecavüze uğramış maddî ve mânevî haklarının imkân ölçüsünde iadesi demektir.

Cezâ, bu şekliyle tıptaki "tedavi hekimliği"ne benzer bir fonksiyon üstlenmektedir

2: Caydırıcılık:

Suç'a verilen karşılık, yani Ceza, suçların tekerrürünü önleyici bir mâhiyet de taşımaktadır. Bunun hasılası şunlar olacaktır:

1: Toplum düzeninin ve sağlığının muhafazası. Zira, her suç, aynı zamanda bir toplum içerisinde işlenmekte olduğu için, ne kadar ferdi olursa olsun aynı zamanda toplumsaldır ve dahi ferdi alâkadar eden herşey toplumu da alâkadar edeceğine binaen, aynı zamanda sadece ferdlerin değil topyekûn cemiyetin de hak ve düzenini sarsacaktır. İşte, Ceza, yeni suç ve suçlu adaylarını caydıracağı için toplum sağlığını da korumuş olacaktır.

2: Potansiyel suçlular ve mağdurlar yaratılmasının önlenmesi: Ceza, potansiyel suçlular üzerindeki caydırıcılık etkisiyle, bir yandan yeni suç ve suçlular ve diğer yandan da yeni potansiyel mağdurlar yaratılmasının önüne geçecektir. Bunun hasılası ise, her iki yönüyle, “temiz vatandaş” ve “temiz toplum” elde edilmesidir.

Ceza'nın caydırıcılık etkisi, Tıp'taki “koruyucu hekimlik” gibidir: Nasıl ki koruyucu hekimlik hastalığı kaynağında önleyerek hastalar ihdasına engel olursa, Ceza da caydırıcı etkisiyle yeni suçlar, yeni suçlular veyeni mağdurlar ihdasına engel olur.

3: İslah ve Terbiye sağlanması (Rehabilitasyon):

Rahabilitasyon, Suç işlendikten sonra Suçlu'ya uygulanacak olan bir nevi tedavi yöntemidir. Ceza, hiçbir zaman suçluyu düşman olarak görücü, intikam peşine düşücü olmamalıdır. Zira, o takdirde ‘had’ aşılmış ve yenibir suç işlenmiş olunur. Şu halde, Ceza, suçluyu bir yandan cezalandırmaya, işlediği fiilin karşılığını ona ödettirmeye yönelirken diğer yandan da onu terbiye etmeye yönelmelidir.

Rehabilitasyon, suçluyu saflaştırma, bizzat suçtan uzaklaştırma ve imkân nisbetinde topluma yeniden kazandırma anlamına da gelmektedir.

Belirtilmesi icap eder ki, herşeyden önce Ceza, en geniş anlamıyla bir ıslah ve terbiye, bir nefis temizlemesi demektir.

Af Değil Hukuk'un İslahı

Siyasî Otorite'nin Yargı'ya müdahale ederek, hukuk-dışı ve adalet-dışı bir tasarrufta bulunarak Yargı organları tarafından muhtelif şekillerde mahkûm edilmiş suçluların tamamının veya bir kısmının cezalarını tamamen veya kısmen ortadan kaldırmaya yönelik bir “Af” kanunu projesi hazırlaması, şu kısa irdelemeden de açıkça görülebileceği gibi, bütün bu inceliklerden mahrum bulunmaktadır.

“Kader Kurbanı” gibi ne anlama geldiği belirsiz, hukukî ve felsefî hiçbir mesnedi olmayan bir sahte kavrama sığınarak ve kanun çıkarma şekilciliğini gerek ve yeter meşrûiyet şartı vehmederek “hadi seni affettim” mantığı ile bir af kanunun çıkarılması şunlara sebebiyet verecektir:

1: Siyasî Otorite, korumakla mükellef olduğu adaleti tahrip etmiş olacaktır.

2: Adalet temin ve vicdanlar tatmin edilmeyecek; mağdurlar ve yakınları bir kere daha ve siyasî otorite eliyle mağdur edilecektir.

3: Tatmin edilmeyen ve tekrar gadre uğradıldığını düşünen mağdurlar ve yakınlarında Devlet'e, Hukuk ve Yargı sistemine olan güven sarsılacaktır.

4: Bu güvensizlik bütün topluma yayılacak, toplumun dokusu bozulacaktır.

5: Devlet'e, Hukuk ve Yargı sistemine duyulan güvensizlik bir yandan ihkak-ı hak kurumunu ve diğer yandan da Mafya gibi organize suç örgütlerini besleyecektir.

6: Yargı sistemi kendisini lüzumsuz addedecek, kendisine duyduğu özgüveni tahrip olacaktır.

7: Cezaların caydırıcılık etkisi kalkacağı veya çok azalacağı için yeni suçlar, yeni suçlular ve yeni mağdurlara zemin hazırlanacaktır. Böylece, Siyasî Otorite, bir kısım vatandaşlarını suçlu, bir kısım vatandaşlarını da mağdur olmaya adetâ teşvik etmek sûretiyle, daha sağlıklı bir toplum yaratacak, "iyi insan-iyi vatandaş" yetiştirilmesine mâni olacaktır.

8: Böylece, boşalması umulan hapisaneler kısa sürede tekrar doldurulacaktır.

★ ★ ★

Halbuki, önce hukuk ve yargı sistemi kökten ıslah edilmeli ki onun da özü şudur: Adalet sisteminin temeli kamu vicdanı ile mutabık olmalı, kamu vicdanı hangi kaynaklardan beslenmekte ise Adalet ve Hukuk sistemi de o kaynaklardan beslenmeli, temiz ve âdil yargılamalar sağlanmalı ve cezalar mutlaka çekilmeli. Ve son bir şart: Siyasî Otorite'nin af yetkisi kısmen veya tamamen iptal edilmelidir.

★ ★ ★

Sormak isterim: Birkaç bin oy için değer mi? Hem ya kaybettireceği oy kazandıracağından daha fazla ise? O zaman bu hesap da yanlış çıkacak demektir. Mükerreren: Değer mi?

❧